

SZYMON WIERDAK.

Z obserwacji fenologicznych nad rozwojem buka i dębu w r. 1923.

Pragnąc uzyskać nieco wiadomości odnośnie do rozwoju
buka i dębu i ich długości okresu wegetacyjnego w różnych kra-

inach fizjograficznych Polski ułożyłem w tym celu kwestjonariusz i rozesłałem go do Dyrekcji lasów państwowych w Poznaniu do Zarządu państwowego dóbr arcyks. Stefana w Żywcu, do nadleśnictw państwowych przynależnych do Lwowskiego Zarządu okręgowego, do nadleśnictwa lasów państw. w Suchedniowie oraz do szeregu nadleśnictw i leśnictw lasów prywatnych Karpat, Podkarpacia, Opola, Podola i Roztocza z prośbą o poczynienie obserwacji według wskazówek podanych w kwestjonariuszu.

Ponieważ chodziło tu o drzewa leśne dlatego postanowiłem potrzebne daty uzyskać wyłącznie przy pomocy leśników sądząc, że wyniki takich obserwacji prowadzonych stale przez szereg lat według pewnej ujednostajnionej metody mogą mieć niewątpliwie duże znaczenie zarówno naukowe jak i praktyczne dla naszego leśnictwa.

Treść rozesłanego kwestjonariusza przedstawia się następująco :

I. Spostrzeżenia ściśle fenologiczne.

Podać a) datę pierwszego rozwoju pączków buka (dębu).

„ b) „ „ „ liści buka (dębu).

„ c) „ pełnego ulistnienia buka (dęba).

„ d) „ ewentualnego kwitnięcia.

„ e) „ dojrzewania bukwi (żołądzi) i wysiewania.

„ f) „ początku jesiennego zrzucania liści.

„ g) „ pełnego zrzucania liści.

Przy odnośnych spostrzeżeniach należy o ile możliwości wziąć pod uwagę obok pewnej ilości okazów w drzewostanach rosnących także okazy wolno rosnące. Wszystkie spostrzeżenia robić na tych samych okazach i podać ilość zbadanych okazów. Co do dębów to należy podać jaki gatunek się badało. Jeśli rosną oba gatunki to należy oba w obserwacjach uwzględnić.

II. Charakter drzewostanu:

a) Oznaczyć przypuszczalny wiek drzewostanu i okazów w tym drzewostanie badanych oraz wiek badanych okazów wolno rosnących.

b) Jakie zadrzewienie i jakie zwarcie.

c) Czy drzewostan czysty, czy w pomieszczeniu. Jeśli drzewostan mieszany to podać jego skład gatunkowy i stosunek pomieszczenia.

III. Krótka ogólna charakterystyka występowania buka (dębu) w okolicy.

IV. Charakter siedliska:

a) Wzniesienie nad poziom morza. W Karpatach należy wziąć o ile możności pod uwagę kilka poziomów.

b) Ewentualna wystawa (ekspozycja). Jeśli las rośnie na zboczach o różnej wystawie, to należy w miarę możliwości poczynić obserwacje na wszystkich istniejących wystawach i w kilku określonych wysokościach.

c) Gleba i podglebie.

d) Charakter klimatu:

- 1) odnośnie do opadów zimowych i letnich,
- 2) odnośnie do panującej ciepłoty w okresie wegetacji, czy pojawiają się przymrozki późne (wiosenne) i wczesne (jesienne), czy istnieją w okolicy t. zw. „zmroziska“.

3) Wiatry, ich siła i przeważający kierunek.

V. Czy ubiegłe lata były przychylne dla wegetacji buka (dębu).

Kwestjonariusz, jak to z treści jego wynika, obejmował, obok spostrzeżeń ściśle fenologicznych, także pytania odnoszące się do charakterystyki drzewostanu i siedliska.

Na ogólną liczbę wysłanych kwestjonariuszy w 92 egzemplarzach otrzymałem 56 odpowiedzi a więc stosunkowo dużo, gdyż prawie 52%. Dowodzi to naprawdę zrozumienia u leśników ważności sprawy.

Opracowanie kwestjonariusza, jak to zwykle w takich rzeczach bywa, przedstawia się nierównomiernie. Jedne opracowania są szczegółowsze i obszerniejsze, uwzględniające cały kwestjonariusz, drugie są znowu mniej szczegółowe a nawet zbyt ogólnikowe, tak, że poniższe zestawienie wyników oparłem właściwie tylko na 13 odpowiedziach.

Kraina	Miejscowość	Gatunek drzewa	Pierwszy rozwój		Pełne ulistnienie	Czas		Początek jesiennego zrzucania liści	Pełne zrzucanie liści	Długość okresu wegetacyjnego ¹⁾
			pączków	liści		kwi-tnięcia	dojrze-wania owoców			
P o m o r z e	Kartuzy	buk	2-5.V	7-13.V	15.V	—	—	5.X	13-15.X	151 dni
		dąb szyp.	13.V	19.V	23-27.V	—	—	10.X	20.X	144 „
	Miradz	buk	1.V	9.V	15.V	25.V	29.IX	12.X	18.XI	156 „
		dąb	5.V	18.V	20.V	19.V	12.X	18.X	14.XI	153 „
	Gra-bówno	buk	10.V	14.V	19.V	28.V	18.VIII	14.X	4.XII	153 „
		dąb	15.V	21.V	25.V	4.VI	25.VIII	26.XI	—	189 „
Poznańskie	Cze-szewo	dąb	25.IV	8.V	15.V	—	30.IX	1.XI	—	176 „
	Zie-lonka	dąb bezszyp.	—	10.V	22-25.V	15.V	6.X	1.X	18.X	144 „
Karpaty zachodnie	Sopotnia	buk	16.IV-10.V	28.IV-19.V	9-26.V	—	—	28.IX-12.X	14-20.X	153 „
	Bestwi-na	buk	8.IV	29.IV	8.V	—	—	5.XI	20.XI	190 „
		dąb szyp.	15.IV	3.V	17.V	12.V	—	15.XI	30.XI	196 „
Karpaty wschod.	Maków	buk	25-30.IV	25.IV-5.V	5-10.V	25.IV-15.V	5-20.X	5-15.X	18-23.X	168 „
			1-20.V	5-25.V	20-30.V	10-20.V	10-25.X	12-20.X	20-26.X	163 „
Podkarpacie pokuckie	Łopian-ka	buk	25-28.IV	2.V	5-7.V	12.V	16.IX	16.IX	1.X	137 „
	Młodia-tyń	buk ²⁾	15.IV	22.IV	1.V	8.V	1.IX	2.X	26.X	173 „
			19.IV	27.IV	4.V	11.V	10.IX	10.X	26.X	174 „
Opole	Szepa-rowce	buk	12.IV	20.IV	10.V	10.V	15.IX	15.X	30.X	185 „
			dąb szyp.	18.IV	30.IV	25.V	2.V	25.IX	20.X	10.XI
Roz-tocze	Podma-nasterz	buk	24.IV	29.IV	30.IV-4.V	7.V	15.IX	20.IX	15.X	156 „
	Lwów	buk	23.IV	28.IV-2.V	6.V	—	—	25.IX	15.X	158 „

1) Czas od pierwszego rozwoju liści do początku jesiennego zrzucania liści

2) a) 11 okazów wolno rosnących. b) 13 okazów w zwarciu rosnących.

Jak z zestawienia tego wynika, najkrótszy okres wegetacyjny, wynoszący 137 dni, wykazał buk w Łopiance (600 m wzniesienie, wystawa południowa) w Karpatach wschodnich. Na Pomorzu, Opolu i Roztoczu okres ten wynosił 151—158 dni, w Karpatach zachodnich (z wyjątkiem Bestwiny) 153—168 dni zaś na Podkarpaciu pokuckim (Szeparowce, Młodiatyn) 173—185 dni, trwał przeto najdłużej.

Wyciąganie jednak z tego jakichkolwiek ogólniejszych wniosków byłoby jeszcze z wielu względów przedwczesne. Zrobić to bowiem będzie można po wieloletnich przynajmniej po 10 letnich stałych, ujednostajnionych obserwacjach.

Zresztą głównym celem niniejszej notatki jest tylko czysto sprawozdawcze powiadomienie interesujących się tą kwestją leśników o próbach organizacyjnych w tym kierunku oraz zwrócenie uwagi na nieodzowną potrzebę wszczęcia i u nas badań leśno-fenologicznych, któremi nauka leśnictwa zagranicą, znowu coraz żywiej zaczyna się interesować. Należy zatem i u nas rozpocząć podobne badania nad rozwojem nie tylko buka i dębu ale wogóle wszystkich drzew leśnych będących naturalnymi składnikami naszych lasów.

Dziękując na tem miejscu wszystkim Szanownym Obserwatorom za łaskawą współpracę zwracam się do wszystkich Panów leśników o robienie u siebie szczegółowych obserwacji leśno-fenologicznych i o nadsyłanie materiału pod moim adresem (Lwów, ul. św. Marka 1).
